

En guide till det nationella kvalitetssäkringssystemet

För studentkåren

En guide till det nationella kvalitetssäkringssystemet

För studentkårerna

En guide till det nationella kvalitetssäkringssystemet
För studentkårerna

Utgiven av Universitetskanslersämbetet 2021
Författare: Ellinor Alvesson

Diarienummer: 412-00363-21

Universitetskanslersämbetet • Hammarbybacken 31 • Box 6024, 121 06, Johanneshov
tfn 08-563 085 00 • fax 08-563 085 50 • e-post registrator@uka.se • www.uka.se

Innehåll

Förord	7
--------------	---

En guide till det nationella kvalitetssäkringssystemet .....

Inledning	8
Upplägg av guiden	8
Om Universitetskanslers-ämbetets uppdrag	8
Juridisk tillsyn	8
Nämndstöd	9
Analys, uppföljning och statistik	9

Det svenska högskolesystemet och kvalitetssäkring .....

De svenska högskolorna	10
Examensstruktur	10
Utbildnings- och examensstruktur	11
Vad är kvalitetssäkring?	11
Hur påverkas Sverige av internationellt arbete?	12
Bolognaprocessen	12
Standards and Guidelines for Quality Assurance in the European Higher Education Area	13
The European Universities Initiative	13

Det nationella systemet för kvalitetssäkring av högre utbildning och forskning .....

Grunderna i systemet	15
Vägledningarna	16
Kollegial bedömning	16
Hur tillsätts bedömargrupperna?	16
Bedömningsområden, perspektiv och bedömningsgrunder	16
Bedömning, yttrande och beslut	17
Omrövning av beslut	17
Tidplan och vilka granskningar görs	18
Så arbetar UKÄ med utveckling	18

Examenstillståndsprövningar .....

Hur genomförs en examenstillståndsprövning?	19
Utfall i prövningen	19
Vad gör studentkårerna i en examenstillståndsprövning?	20

Utbildningsutvärderingar .....

Hur genomförs en utbildningsutvärdering?	21
Utvärdering av forskarutbildningar	21
Utfall i en utbildningsutvärdering	22
Uppföljning av utbildningar med ifrågasatt kvalitet	22
Vad gör studentkårerna i en utbildningsutvärdering?	23

Granskningar av lärosätenas kvalitetssäkringsarbete .....

Hur genomförs granskningar av lärosätenas kvalitetssäkringsarbete?	24
Granskning av lärosätenas kvalitetssäkring av forskning	25
Utfall i en granskning av lärosätenas kvalitetssäkringsarbete	26
Uppföljning för alla i granskning av lärosätenas kvalitetssäkringsarbete	26
Vad gör studentkårerna i granskningar av lärosätenas kvalitetssäkringsarbete?	26
Studentinlagan	27

Tematiska utvärderingar .....

Hur genomförs en tematisk utvärdering?	28
Vilka tematiska utvärderingar har gjorts?	28
Utvärdering av lärosätenas arbete med hållbar utveckling	28
Utfall och beslut i utvärderingen av lärosätenas arbete med hållbar utveckling	28
Utvärdering av lärosätenas arbete med breddad rekrytering	29
Utvärdering av sjuksköterskeutbildningar	29

Studentkårernas roll i systemet .....

Studentrepresentanternas roll i bedömargrupperna ...	30
Studentrepresentantens uppdrag	30
SFS arbete med att utse student- och doktorandrepresentanter	30
Studentintervjuer och platsbesök	30
Rekrytering till studentintervjuer och platsbesök	30
Process för rekrytering till studentintervjuer och platsbesök	31
Vad säger studentrepresentanterna om uppdraget? ..	32

Övrigt.....	33
Vidare läsning.....	33
Andra relevanta organisationer	33
Centrala studiestödsnämnden (CSN)	33
The European Network för Quality Assurance in Higher Education (ENQA)	33
European Students' Union (ESU)	33
European university association (EUA)	33
Högskolans avskiljandenämnd (HAN)	33
Sveriges förenade studentkårer (SFS)	33
Sveriges universitets- och högskole- förbund (SUHF)	34
Sveriges universitetslärare och forskare (SULF)	34
Vetenskapsrådet (VR)	34
Universitets- och högskolerådet (UHR)	34
Överklagandenämnden för Högskolan (ÖNH)	34
Överklagandenämnden för studiestöd (ÖKS)	34
Ordlista	35

Förord

Studenternas medverkan i kvalitetsarbetet vid universitet och högsolor är inte bara lagstadgat, det är också en nödvändighet för att på sikt kunna garantera att utbildningskvaliteten också utvecklas och stärks. Genom att Universitetskanslersämbetet granskar hur väl lärosätena verkar för att ge studenter och doktorander goda förutsättningar att utöva inflytande över utbildningen och sin studiesituation vill vi bidra till den kvalitetsutveckling som lärosätena, studenterna och UKÄ gemensamt har ansvar för. Oavsett vilken typ av granskning som UKÄ gör så ska studenternas och doktoranders perspektiv alltid belysas.

Studenterna har en mångsidig roll på ett lärosäte, något våra granskningar har bekräftat. Genom att vara medskapare i utbildningen bidrar studenter med många viktiga perspektiv och ett säkerställt studentinflytande är en viktig kvalitetsfråga, både i det lokala kvalitetsarbetet som i det nationella. Här spelar studentkårernas arbete en viktig roll.

På UKÄ arbetar vi på många sätt för att stärka studentkårernas kunskap och möjlighet till aktivt deltagande i kvalitetsarbetet. Genom den här guiden vill vi ge studentkårerna sammanhållen bild av det nationella kvalitetssäkringssystemet. Vår förhoppning är även att den ska bidra till en kunskapsspridning och en bättre möjlighet för engagemang för de som är intresserade av kvalitetssäkringsfrågor.

Anders Söderholm
Generaldirektör
Universitetskanslersämbetet

En guide till det nationella kvalitetssäkringssystemet

Inledning

Den här guidens syfte är att underlätta för studentkårerna och för dig som studentkårsrepresentant i ditt arbete inom det nationella kvalitetssäkringssystemet för högre utbildning och forskning. Studentkårernas roll, och studentperspektivet, är en viktig del av arbetet och en kvalitetsfråga.

Tanken är att den här guiden ska göra det lättare att få en sammanhållen bild av hur kvalitetssäkring fungerar i Sverige och varför vi arbetar som vi gör. Guiden är tänkt att komplettera de mer detaljerade vägledningar som finns för respektive granskning i kvalitetssäkringssystemet. För mer detaljerade genomgångar av de olika granskningarna kan dessa behövas läsas.

Upplägg av guiden

Guiden är uppdelad i fyra delar. Den första delen beskriver UKÄ och UKÄ:s verksamhet. Den andra delen ger historik, bakgrund och grundläggande beskrivningar av det svenska högskolesystemet och kvalitetssäkring. Den tredje delen går igenom det nationella systemet för kvalitetssäkring av högre utbildning och forskning, med särskilt fokus på studentkårernas roll. Avslutningsvis avslutas guiden med övrig information, så som vidare läsning och ordlista.

Tanken är att guiden ska gå att läsa i ett svep för att få en helhetsbild av hur kvalitetssäkring av högre utbildning fungerar. Förhoppningen är att guiden också ska fungera som ett uppslagsverk, där det lätt går att slå upp de specifika delar som du har frågor om just där och då. Därför kommer vissa saker att upprepas. Det kan också hända att det du letar efter inte förklaras just där du läser men det kommer med stor sannolikhet förklaras någon annanstans i guiden. Förhoppningsvis

kan hänvisningar till andra delar av guiden eller innehållsförteckningen göra att du hittar det du letar efter.

Om Universitetskanslers-ämbetets uppdrag

UKÄ är en statlig myndighet som har funnits sedan 2013. Vår verksamhet styrs av regeringen och vi får årligen ett regleringsbrev som sätter regeringens mål för verksamheten. Vårt arbete delas in i tre huvudsakliga områden:

- Vi granskar kvaliteten i högre utbildning och lärosätenas system för kvalitetssäkring av högre utbildning och forskning. Det är viktigt för studenter, arbetsgivare och samhälle att all högskoleutbildning i Sverige håller hög kvalitet.
- Vi följer upp och analyserar utvecklingen och trender inom den svenska högskolan. Vi ansvarar också för all officiell statistik på högskoleområdet.
- Vi utövar juridisk tillsyn över alla universitet och högskolor. Det innebär att vi granskar att de följer lagar och regler. Det går också att anmäla till oss om en anser att ett lärosäte brutit mot någon bestämmelse på högskoleområdet.

Löpande kan vi även få andra uppdrag, så kallade regeringsuppdrag. På vår hemsida går det att hitta vilka regeringsuppdrag vi har, www.uka.se/om-oss/var-verksamhet/regeringsuppdrag.html

Juridisk tillsyn

UKÄ har som tidigare nämnts juridisk tillsyn över universitet och högskolor, detta med fokus på studenternas rättssäkerhet. Bland annat granskas att universitet och högskolor följer bestämmelserna i högskolelagen, högskoleför-

ordningen och förvaltningslagen men även att universiteten och högskolorna följer sina egna regler.

Tillsynen kan initieras på uppdrag från regeringen, på UKÄ:s eget initiativ eller efter en anmälan från en enskild person eller organisation och olika arbetsmetoder används för tillsynsarbetet:

- UKÄ handlägger anmälningar från främst studenter
- gör lärosätetillsyn
- gör riktade tillsynsbesök på förekommen anledning
- har projekt där UKÄ utreder någon speciell fråga.

I lärosätetillsynen granskas områden som tillgodoräknande, studentinflytande, kurs- och utbildningsplaner, kursvärderingar, anställning av personal och överklagande och klagomål. Studentkårerna får lämna sina synpunkter som en del av tillsynen och det genomförs stickprov.

Tillsynen kopplas sedan samman med UKÄ:s granskningar av lärosätenas kvalitets-säkringsarbete, mer om det går att läsa på sidan 22. Fokus ligger på att granska de rättsliga frågor som berörs i de europeiska riktlinjerna för kvalitetssäkring av högre utbildning (ESG). UKÄ avser att under 2022 ta fram en ny modell för lärosätetillsynen.

UKÄ har tillsyn över statliga universitet och högskolor men även viss tillsyn över enskilda utbildningsanordnare med rätt att utfärda examina, till exempel Chalmers tekniska högskola, Handelshögskolan i Stockholm och Stiftelsen Högskolan i Jönköping.

Nämndstöd

UKÄ är värmyndighet för Överklagandenämnden för Högskolan (ÖNH) och Högskolans avskiljandenämnd (HAN). Båda nämnderna är egna myndigheter. Att UKÄ är värmyndighet innebär att administrativa uppgifter sköts av UKÄ:s personal. UKÄ:s personal utreder och föredrar även ärendena för båda nämnderna. För att läsa mer om nämndernas arbete se på sidan 30.

Analys, uppföljning och statistik

På eget initiativ eller på uppdrag av regeringen följer UKÄ upp verksamheten och analyserar utvecklingen inom den svenska högskolan. Vi har dessutom ansvar för den officiella statistiken på högskolans område. Vi granskar även hur effektivt universiteten och högskolorna bedriver sin verksamhet och utnyttjar sina resurser.

Vårt ansvar för den officiella statistiken om högskolan innebär att vi beslutar om vilka uppgifter om universitet och högskolor som ska samlas in och hur de ska bearbetas. Statistiken handlar bland annat om studenter på grundnivå och avancerad nivå, doktorander, personal, ekonomi, genomströmning och internationell mobilitet. Vi samarbetar med statistikmyndigheten SCB kring produktion av statistiken. UKÄ publicerar regelbundet ny statistik i statistikdatabasen Högskolan i siffror, www.uka.se/statistikdatabas.

Varje år publicerar UKÄ en årsrapport om universitet och högskolor. I den ger UKÄ en samlad bild av årets trender och utvecklingen inom högskolesektorn. Utöver uppföljningarna som vi genomför som regeringsuppdrag, publicerar vi även egeninitierade analyser och rapporter. Dessa kan beröra en särskild frågeställning eller tema, exempelvis högskolans bidrag till kompetensförsörjningen. I våra uppföljningar och analyser utgör studentperspektivet ett viktigt inslag.

Det svenska högskolesystemet och kvalitetssäkring

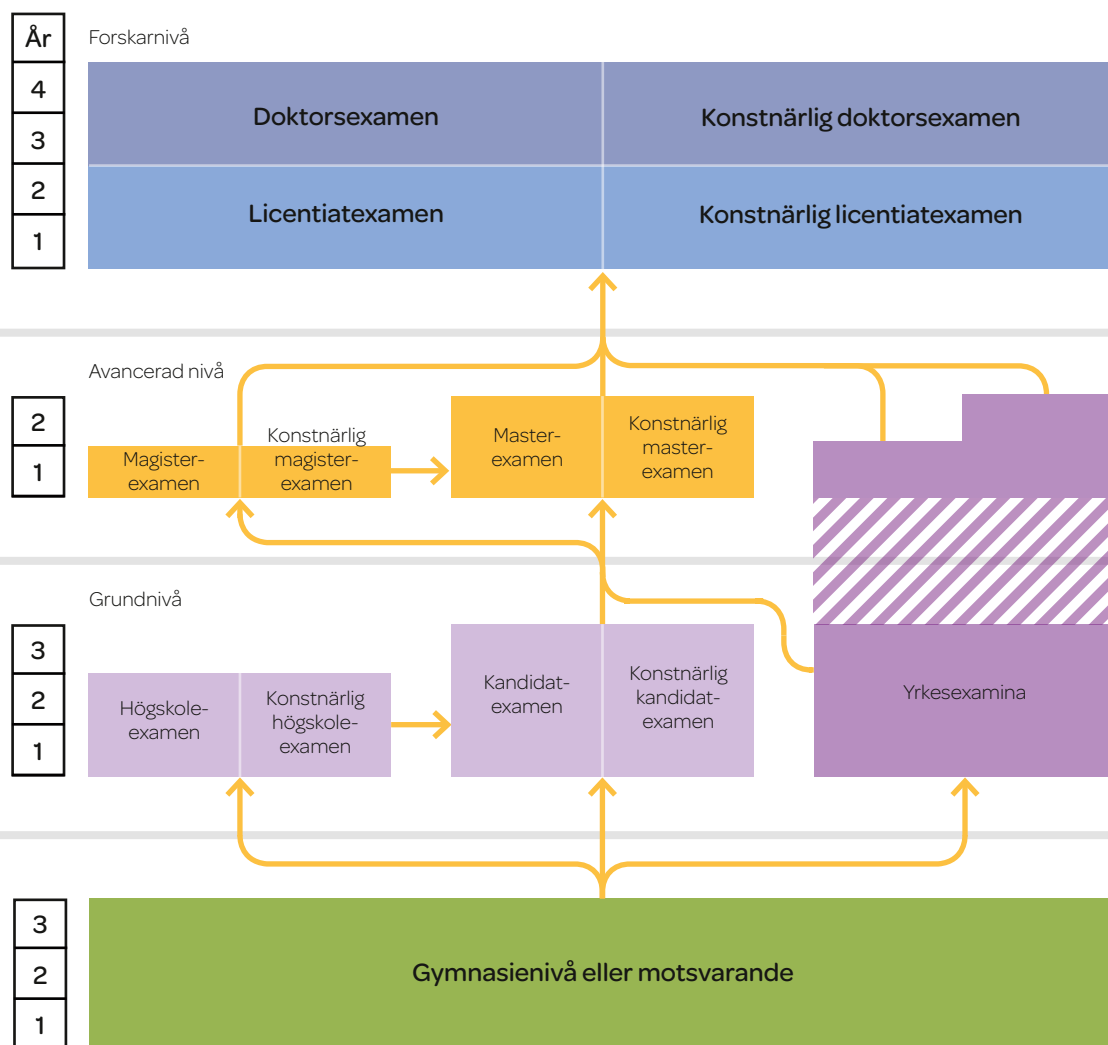
De svenska högskolorna

I Sverige finns cirka 50 lärosäten som erbjuder utbildning på högskolenivå, varav merparten är statliga universitet och högskolor. Här går cirka 90 % av helårsstudenterna. Dessa lärosäten är egna myndigheter och är därmed placerade direkt under regeringen. Men det finns även ett

antal enskilda, icke statliga, utbildningsanordnare, de flesta är små och har bara utbildning inom ett eller ett par områden.

Det finns ett antal lagar och förordningar som styr lärosätenas arbete. *Högskolelagen (1992:1434)* innehåller bestämmelser för de statliga lärosätena. Lagen ger en ram för

Examensstruktur

organisation och styrning, men är i övrigt in särskilt detaljerad. Lagen är beslutad av riksdag. *Högskoleförordningen (1993:100)* är ett komplement till lagen, som beslutas av regeringen. I förordningen finns till exempel regler för anställning av lärare och doktorander, behörighetsregler för de som söker till högre utbildning och regler för kursplaner och betyg. I bilaga till förordningen finns även så kallade examensordningar som innehåller nationella examensmål.

Precis som UKÄ styrs också de statliga lärosätena av regeringens regleringsbrev. Inom ramen för dessa styrsystem styr lärosätena själva över det flesta områdena, exempelvis organisation, intern fördelning av resurser, utbildningsutbud och hur många studenter som ska antas.

Enskilda utbildningsanordnare styrs av lagen (1993:729) om tillstånd att utfärda vissa examina. Enskilda utbildningsanordnare kan även skriva avtal med regeringen som reglerar regeringens krav.

Utbildnings- och examensstruktur

I Sverige är utbildningsutbudet kursbaserat. Dessa kurser kan i sin tur vara sammansatta till ett program. Kurserna går att placera in på tre olika nivåer som bygger på varandra.

Det finns tre olika slags examina, generell examina, konstnärliga examina och yrkesexamina.

För varje examen finns det mål för vad studenten ska ha uppnått vid examen. De finns tre olika typer av examensmål, *Kunskap och förståelse*, *Färdighet och förmåga* samt *Värderingsförmåga och förhållningssätt*. I Högskoleförordningen (1993:100) Bilaga 2 finns examensordningen. Här anges vilka examina som får avläggas och vilka krav studenterna ska uppfylla för respektive examen.

Vad är kvalitetssäkring?

I 1 kap. 4 § högskolelagen framgår att lärosätena har ansvaret för att utbildning och forskning håller hög kvalitet och att kvalitetsarbetet vid högskolor och universitet är en gemensam angelägenhet för personal och studenter. Av 2 § lagen om tillstånd att utfärda vissa examina framgår att utbildningen hos enskilda utbildningsanordnare ska vila på vetenskaplig eller konstnärlig grund och på beprövad erfarenhet samt bedrivs så att den i övrigt uppfyller de krav som uppställs på utbildning i 1 kap. högskolelagen.

Kvalitetssäkringsarbete är alltså det arbete som pågår för att säkerställa att utbildningar vid lärosätena når upp till de här kraven. Kvalitetssäkring av högre utbildning i Sverige förutsätter att arbetet bedrivs både vid lärosätena och vid UKÄ. Lärosätena har ansvar för att utveckla sin verksamhet, vilket inkluderar ansvar för att organisera verksamheten och utbildningarnas innehåll och genomförande på ett sätt som uppfyller de krav och mål för högskoleutbildning, som anges i högskolelagen, högskoleförordningen och European standards and Guidelines, som det går att läsa mer om på sidan 10 - 11. Merparten av allt kvalitetssäkringsarbete bedrivs således vid lärosätena. Detta förutsätter att lärosätena har systematiska kvalitetssäkringsprocesser som UKÄ sedan ansvarar för att granska. Vidare ansvarar UKÄ för att granska att alla utbildningar omfattas av dessa processer. Det sker dels genom att UKÄ utvärderar ett urval av utbildningar, dels genom lärosätenas ansvar för att själva kvalitetssäkra de utbildningar som de erbjuder och UKÄ:s granskningar av att detta görs.

HUR HAR DET ARBETATS HISTORISKT?

Sedan 1960-talet har kvaliteten inom den högre utbildningen granskats i olika former i Sverige. Sedan 1995 har UKÄ eller dess föregångare, Högskoleverket, ansvarat för uppgiften.

Hur högre utbildning och forskning har utvärderats och granskats har skett på olika sätt och med jämna mellanrum byts delar eller hela system ut.

Utvärderingar 2001-2010

Fram till och med 2010 granskades högre utbildning genom att:

- Både kurser och program utvärderades för att se till att de höll en god kvalitet och att studenterna fick likvärdiga utbildningar i hela landet. Resultaten från varje utvärdering sammanställdes i en rapport.
- Kvalitetsarbetet på universiteten och högskolorna bedömdes enligt sju aspekter som rekommenderades av ENQA (European Association for Quality Assurance in Higher Education).
- Ansökningar om examenstillstånd prövades.
- Ett antal tematiska studier genomfördes för att analysera utvalda aspekter av högskoleverksamheten.
- Varje år delade Högskoleverket ut Utmärkelsen framstående utbildningsmiljö. Syftet var att motivera utbildningsmiljöer som redan höll hög kvalitet att utvecklas ytterligare samt att inspirera andra.
- Fyra kvalitetsundersökningar genomfördes bland studenter och lärare: Studentspegeln, Doktorand-spegeln, Internationella studentspegeln och Lärarundersökningen

Utvärderingar 2011-2015

Under åren 2011-2015 utvärderade UKÄ och föregångaren Högskoleverket kvaliteten på mer än 2 000 högskoleutbildningar. Över 1 300 externa bedömare var anlitade för att genomföra uppdraget.

I juli 2010 fick Högskoleverket ett uppdrag av regeringen att utveckla och ta fram ett system för att utvärdera kvaliteten på utbildningar som leder till examen på grundnivå och avancerad nivå. Utvärderingarna startade vid årsskiftet 2010/2011. UKÄ tog 2013 över uppdraget när Högskoleverket lades ner.

Utvärderingarna fokuserade framför allt på resultat, det vill säga studenternas möjligheter att nå examensmålen. Universiteten och högskolorna skulle själva ansvara för att analysera förutsättningar och processer som ligger till grund för resultaten.

I utvärderingarna fick utbildningarna ett omdöme på en tregradig skala: bristande kvalitet, hög kvalitet eller mycket hög kvalitet. De utbildningar som bedömdes ha brister hade ett år på sig att rätta till dessa. Annars förlorade de sitt examenstillstånd. De utbildningar som fick omdömet mycket hög kvalitet fick en extra kvalitetspeng av regeringen.

Utvärderingar av enstaka kurser

Under 2011 – 2014 utvärderades även så kallade enstaka kurser för att bedöma om de var högskolemässiga. Dessa fristående enstaka kurser ingår inte i några utbildningsprogram som leder till examen och fångades därför inte upp i UKÄ:s ordinarie kvalitetsutvärderingssystem

Läs mer:

- www.uka.se/om-oss/var-verksamhet/historik/utvarderingar-2001-2010.html
- www.uka.se/om-oss/var-verksamhet/historik/utvarderingar-av-enstaka-kurser-2011-2014.html

Hur påverkas Sverige av internationellt arbete?

Någonting som påverkar kvalitetssäkringsarbetet i stor utsträckning är de olika internationella samarbeten och principer som finns. För att skapa legitimitet för svensk högre utbildning menar UKÄ att det är viktigt att beakta internationella principer för kvalitetssäkring. Framförallt handlar det om Bolognaprocessen och *Standards and Guidelines for Quality Assurance in the European Higher Education Area (ESG)*.

Bolognaprocessen

Bolognaprocessen är ett samarbete mellan ett 50-tal europeiska länder om utbildning på högskolenivå. Processen bygger på Bologna-deklarationen och har som mål att:

- Göra Europa till ett sammanhållet område för högre utbildning där länderna ska ha lättförståeliga och jämförbara utbildningssystem.
- Öka mobiliteten och göra det lättare för studenter och arbetssökande akademiker att röra sig över nationsgränserna.
- Främja Europas konkurrens- och attraktionskraft som utbildningskontinent.

2007 införde Sverige en ny utbildnings- och examensstruktur, som ett resultat av Bologna-processen, som innebär:

- Ett nytt poängsystem, där ett års studier motsvarar 60 högskolepoäng vid heltidsstudier.
- En nivåindelning med de tre nivåerna grundnivå, avancerad nivå och forskarnivå.
- Alla som tar en akademisk examen får en examensbilaga (Diploma Supplement) som gör det lättare att använda examen utomlands.

Standards and Guidelines for Quality Assurance in the European Higher Education Area

Standarder och riktlinjer för kvalitetssäkring inom det europeiska området för högre utbildning (ESG) består av en uppsättning standarder och riktlinjer för intern och extern kvalitetssäkring inom högre utbildning. ESG gäller all högre utbildning som erbjuds inom det europeiska området för högre utbildning oavsett studie-sätt eller var utbildningen ges. ESG är därmed tillämpningsbara på all högre utbildning, inklusive utbildning som är transnationell och gränsöverskridande.

ESG arbetades fram av det europeiska nätverket för kvalitetssäkring inom högre utbildning, ENQA i samarbete med den europeiska studentorganisationen ESU, den europeiska högskolesammanslutningen EURASHE och samarbetsorganet för universitet och högskolor i Europa, EUA. De antogs 2005 av ministrarna med ansvar för högre utbildning.

Tanken är att riktlinjerna ger vägledning och täcker områden som är grundläggande för att säkerställa kvalitet i utbud och lärandemiljöer inom högre utbildning. I en bredare kontext omfattar ESG referensramar för kvalifikationer, det europeiska systemet för överföring av studiemeriter ECTS⁹ och examensbilagorna. Med syfte att också bidra till att öka transparensen och det ömsesidiga förtroendet när det gäller högre utbildning inom det europeiska området för högre utbildning. ESG har som huvudsaklig målsättning att bidra till en gemensam förståelse av kvalitets-säkring som rör lärande och undervisning över gränserna.

Standarderna delas in i tre delar:

- intern kvalitetssäkring
- extern kvalitetssäkring
- kvalitetssäkringsorgan.

De tre delarna i grunden är sammanlänkade och tillsammans utgör grunden för en europeisk referensram för kvalitetssäkring. Extern kvalitetssäkring i del 2 tar sin utgångspunkt i standarderna för intern kvalitetssäkring i del 1 och säkerställer således att lärosätenas interna arbete är direkt relevant för extern kvalitetssäkring av verksamheten. På samma sätt utgår del 3 från del 2. Dessa tre delar kompletterar varandra för såväl lärosäten som kvalitetssäkringsorgan och utgår även ifrån att andra intressenter bidrar till referensramen. Mot bakgrund av detta bör de tre delarna ses som en helhet.

Standarderna fastställer överenskommen och accepterad praxis för kvalitetssäkring av högre utbildning inom det europeiska området för högre utbildning och bör därför beaktas och följas av berörda parter inom alla typer av högre utbildning. Den sammanfattande förteckningen över standarderna för kvalitets-säkring återfinns som en bilaga för att man lätt ska kunna slå upp dem.

Riktlinjerna förklarar varför standarderna är viktiga och beskriver på vilket sätt dessa kan tillämpas. De framhåller god praxis inom det aktuella området för beaktande av de aktörer som är involverade i kvalitetssäkring. Tillämpningen varierar beroende på kontexten.

Läs på mer www.uka.se/kvalitet--examenstillstand/verktyg-for-larosaten-och-bedomare/esg-pa-svenska.html.

The European Universities Initiative

European Universities är en del av EU-kommisionens vision om ett gemensamt europeiskt utbildningsområde. Samarbetet består av transnationella tvärvetenskapliga allianser av lärosäten som bedriver högre utbildning i EU-länder som tar sig an olika framtidsfrågor och samhällsutmaningar.

Syftet är att höja kvaliteten i den europeiska högre utbildningen och att förstärka, förbättra och bidra till att möta den internationella konkurrensen i EU genom långsiktigt

strukturellt och strategiskt samarbete. Det nya utbildningsområdet ska göra det möjligt för en ny generation EU-medborgare att samarbeta över språk- och landsgränserna och utveckla en stark europeisk identitet. Studenter kan skräddarsy sin utbildning med kurser från de olika lärosätena.

För att bilda en allians måste minst tre lärosäten från tre medlemsländer presentera en gemensam strategi för utbildning baserad på europeiska värderingar. Krav ställs på att minst 50 procent av studenterna kommer omfattas av mobilitet som kan vara fysisk, virtuell eller blandad och avse samtliga utbildningsnivåer, kandidatnivå, avancerad nivå och forskarnivå. Strategin ska involvera forskning, eventuella gemensamma campus samt kontakter med det omgivande samhället.

Det har varit tydligt att kvalitetssäkring ska ingå som en integrerad del i European Universi-

ties som en förutsättning för att allianserna att nå de uppsatta målen och för att kunna leverera tydliga resultat. Den nederländska utvärderingsorganisationen NVAO har i uppdrag att utarbeta en metod för att kvalitetssäkra alliansernas gemensamma aktiviteter. Den modell som utarbetats för att kvalitetssäkra alliansernas gemensamma arbete beräknas avslutas under senhösten 2021.

280 LÄROSÄTEN I 41 ALLIANSER

Sedan 2018 har EU-kommissionen två gånger bjudit in medlemsländer att komma med förslag på potentiella European Universitiets. Hösten 2021 finns det totalt 41 allianser bildade av cirka 280 lärosäten. Ungefär 5 procent av alla lärosäten och ungefär 20 procent av Europas studenter deltar i någon av de 41 allianserna. Sverige deltar just nu med elva lärosäten.

Det nationella systemet för kvalitetssäkring av högre utbildning och forskning

Det nationella systemet för kvalitetssäkring av högre utbildning och forskning består av fyra olika typer av granskningar.

Kvalitetssäkringssystemet bygger på att kvalitetssäkringsarbete bedrivs både på lärosäten och på UKÄ. En central och avgörande princip i framtagandet av det nationella systemet för kvalitetssäkring var att skapa en tydlig koppling mellan det arbete som lärosätena genomför och UKÄ:s granskningar. UKÄ:s granskningar ska kunna bidra till ytterligare utveckling av lärosätenas kvalitetsarbete.

Grunderna i systemet

Utgångspunkterna i metoderna för de olika granskningarna bygger på tillämpliga lagar och förordningar samt de europeiska standarder för kvalitetssäkring, ESG och regeringens skrivelse

Kvalitetssäkring av högre utbildning (2015/16:76, bet. 2015/16:UbU9, rskr. 2015/16:155).

I regeringens skrivelse anges att granskningarna ska:

- beakta lärosätenas interna kvalitetsarbete i syfte att skapa ett sammanhållet system
- vara inriktade på både kontroll av resultat och på kvalitetsutveckling av högre utbildning
- utvecklas i samråd med lärosäten, studenter och arbetsliv
- ta hänsyn till lärosätenas särart och profilering
- beakta arbetslivets perspektiv och förtydliga arbetslivsföreträdarnas roll i granskningarna
- utveckla studenternas roll i granskningarna så att den tydliggörs och stärks
- beakta jämställdhet mellan kvinnor och män
- vara rättssäkra, förutsägbara och transparenta

Vägledningarna

För att granskningarna ska vara rättssäkra, förutsägbara och transparenta är det viktigt att tydligt kommunicera på förhand vad som bedöms, det vill säga granskningarnas bedömningsområden och bedömningsgrunder. För varje granskning finns en vägledning som UKÄ beslutat om och som beskriver hur granskningarna går till. Alla bedömningsgrunder och instruktioner till lärosätenas arbeten med självvärderingar finns i vägledningarna, www.uka.se/kvalitet--examenstillstand/verktyg-for-larosaten-och-bedomare/vagledningar.html.

Kollegial bedömning

Arbetet i samtliga fyra granskningarna utgår från kollegial bedömning. Det betyder att UKÄ tillsätter en oberoende extern bedömargrupp som får i uppdrag att genomföra den aktuella granskningen. Bedömargrupperna består vanligtvis av:

- Sakkunniga
- Student- eller doktorandrepresentanter
- Företrädare för arbetslivet.

Samtliga bedömare har samma formella status och deltar på lika villkor. Den kunskap och erfarenhet bedömarna har ska användas gemensamt för att göra bedömningar av de områden som ingår i granskningen.

Hur tillsätts bedömargrupperna?

UKÄ beslutar om bedömargruppernas sammansättningar. Det görs efter ett nomineringsförfarande, där lärosäten, arbetslivsorganisationer och studentkårer, genom Sveriges förenade studentkårer (SFS) får lämna förslag på bedömare. Förutom dessa nomineringar

TILLSÄTTNINGAR I DIALOG

Även om det är UKÄ som utser bedömargruppen så sker det i dialog med lärosätet som ska utvärderas. Lärosätet får möjlighet att yttra sig över sammansättningen, utifrån till exempel eventuella jävsinvändningar.

använder sig UKÄ även av förslag från olika nätverk.

UKÄ tar flera olika faktorer i beaktande när bedömargruppen sätts samman. Sammantaget ska bedömargruppen ha så bred och djup kompetens att den kan bedöma samtliga områden som ingår i granskningen. Utöver det finns det andra faktorer så som att bedömargruppen ska ha:

- jämn könsfördelning
- geografisk spridning
- nationell som internationell erfarenhet.

När en bedömargrupp tillsätts introducerar UKÄ bedömarna till granskningen genom att tydliggöra uppdraget och förväntningar samt orientera bedömarna i de lagar, förordningar och ESG som de kommer förhålla sig till.

För en utförlig genomgång av studentrepresentanternas roll i bedömargrupperna och hur de tillsätts, läs sidan 28.

INTERNATIONELLA GRANSKNINGAR

Den internationella erfarenheten kan handla om kännedom om internationella högskolesystem eller erfarenheter från medverkande i internationella granskningar. Svenska bedömare med erfarenheter av andra system och internationella bedömare förekommer som bedömare i våra granskningar. Eftersom arbetsspråket är på svenska är nordiska bedömare mest förekommande. I granskningen av lärosätenas kvalitetssäkringsarbete eftersträvar UKÄ att minst en bedömare i gruppen har internationell erfarenhet.

Bedömningsområden, perspektiv och bedömningsgrunder

Det nationella systemet för kvalitetssäkring är uppbyggt av sex olika bedömningsområden och perspektiv. De olika områdena och perspektiven bygger på svensk lag och förordning och ESG.

Varje bedömningsområde granskas utifrån tillhörande bedömningsgrunder. För varje bedömningsgrund görs en bedömning och motivering som sedan leder till en sammanvägd bedömning för varje område.

För att granskningen ska vara rättssäker, förutsägbar och transparent är det viktigt att berörda intressenter på förhand vet vilka bedömningsgrunder som kommer ingå i granskningen. I framtagandet av bedömningsområdena och bedömningsgrunderna har det varit viktigt att de inte heller är för styrande när det gäller hur lärosätena väljer att organisera och bedriva sin verksamhet.

Dessa olika områden och perspektiv är den gemensamma grunden för UKÄ:s olika granskningar. Varje granskningar har olika syfte och fokus och alla områden ingår därför inte i alla granskningar. Innehållet i bedömningsgrunderna varierar också av samma skäl.

Bedömning, yttrande och beslut

Gemensamt för alla granskningar är att bedömargrupperna skriver ett yttrande som är baserat på en samlad bedömning av allt underlag i den aktuella prövningen. Yttrandet utgör underlag för UKÄ:s beslut eller rekommendation till regeringen (gäller enskilda utbildningsanordnare).

I yttrandet ska bedömargrupperna motivera sina bedömningar och ge lärosätena

återkoppling, både rörande utvecklingsområden och goda exempel. Samtliga bedömningsområden och perspektiv som ingår behöver bedömas som tillfredställande för att UKÄ ska kunna fatta ett positivt beslut.

För att skapa en rättssäker, förutsägbar och transparent kvalitetssäkringsprocess skickas bedömargruppens preliminära yttrande på delning till lärosätet innan det färdigställs och UKÄ kan fatta beslut. Under delningsprocessen får lärosätena möjlighet att påpeka eventuella sakfel i yttrandena.

Omprövning av beslut

Lärosätena kan begära omprövning av UKÄ:s beslut inom kvalitetssäkring av högre utbildning. Detta gäller för samtliga granskningar.

En särskild expertgrupp bereder omprövningsärendena. Syftet är att undersöka om det förekommit brister i den tidigare granskningsprocessen. Expertgruppen bedömer inte sakfrågor utan endast det tidigare gransknings- eller omprövningsprocessen. Målsättningen är att en begäran om omprövning ska behandlas inom tre månader.

STYRNING OCH ORGANISATION <p>Hur väl är lärosätets kvalitets-system uppbyggt med strukturer, rutiner och processer för att säkra kvaliteten i utbildningarna? Hur relaterar kvalitetssystemet till lärosätets övergripande mål och strategier?</p>	FÖRUTSÄTTNINGAR <p>Hur väl följer lärosätet upp, vidtar åtgärder och utvecklar förutsättningar för utbildningens genomförande och för studenternas och doktorandernas lärande?</p>	UTFORMNING, GENOMFÖRANDE OCH RESULTAT <p>Hur väl följer lärosätet upp, vidtar åtgärder och utvecklar sina utbildningar, och på så sätt säkerställer hög kvalitet i lärosätets samlade utbildningsutbud?</p>
STUDENT- OCH DOKTORANDPERSPEKTIV <p>Hur väl verkar lärosätet för att ge studenter och doktorander goda förutsättningar att utöva inflytande över utbildningen och sin studiesituation?</p>	ARBETSLIV OCH SAMVERKAN <p>Hur väl säkerställer lärosätet att utbildningarna är användbara och utvecklar studenternas och doktorandernas beredskap att möta förändringar i arbetslivet?</p>	JÄMSTÄLLDHET <p>Hur väl bidrar lärosätet till att jämställdhet beaktas i utbildningarnas innehåll, utformning och genomförande?</p>

Tidplan och vilka granskningar görs

Nuvarande system används under perioden 2017 – 2022. För perioden har UKÄ utformat en sexårsplan som omfattar granskningar inom alla fyra granskningar.

Granskningarna sker utifrån relevans och med hänsyn till ett effektivt resursutnyttjande. Under sexårsperioden kommer samtliga lärosätens kvalitetssäkringsarbete att granskas.

Samtliga högskoleutbildningar ska omfattas av kvalitetssäkring. Det sker dels genom lärosätens ansvar för att själva kvalitetssäkra de utbildningar som de erbjuder, dels genom att UKÄ utvärderar ett urval av utbildningar på grundnivå, avancerad nivå och forskarnivå. Urvalet av vilka utbildningar som ingår UKÄ:s utbildningsutvärderingar på grundnivå och avancerad nivå under den kommande sexårscykeln baseras på följande huvudsakliga grunder:

- Ett urval av de utbildningar som inte utvärderades 2011-2014.
- För några yrkesexamina finns behov av att få en nationell bild av kvaliteten. Det gäller främst legitimationsgrundande examina.
- Om ett lärosätes kvalitetssäkringsarbete inte godkänns i UKÄ:s granskningar kan ett antal utbildningar väljas ut för utvärdering vid lärosätet.
- UKÄ kan initiera en utvärdering om det framkommer information om enstaka utbildningar som gör att det bedöms finnas risk för att kvalitetskraven för andra utbildningar inte heller uppfylls.

När det gäller utbildningar på forskarnivå gör UKÄ granskningar inom sex forskningsämnesområden:

- Naturvetenskap
- Teknik
- Medicin och hälsovetenskap
- Lantbruksvetenskap
- Samhällsvetenskap
- Humaniora inklusive konstnärlig forskning

Mellan 2017 och 2022 granskar UKÄ kvaliteten på cirka en fjärdedel av de cirka 900 forskarutbildningar som finns på 29 lärosäten i Sverige. Vid urvalet har följande urvalsprinciper använts:

- Minst en utbildning ska utvärderas på alla universitet och högskolor som erbjuder utbildning på forskarnivå.
- Minst en utbildning från vart och ett av de sex forskningsämnesområdena som ett lärosäte erbjuder utbildning på forskarnivå inom bör utvärderas.
- Alla utbildningar inom utvalda forskningsämnen ska utvärderas för att ge en nationell lägesbild.

För att undantas från en utvärdering ska lärosätet inkomma med ett nedläggningsbeslut för den aktuella utbildningen innan utvärderingen startar. En utbildning kan också undantas från en utvärdering om lärosätet inte antagit några nya studenter under de närmast föregående två åren. Lärosätet ska i sådant fall skicka in en redogörelse för varför utbildningen inte har antagit några nya studenter under denna tidsperiod.

Så arbetar UKÄ med utveckling

UKÄ arbetar kontinuerligt med utveckling av det nationella systemet för kvalitetssäkring. En del av arbetet sker i referensgrupper. Det finns tre stycken:

- Referensgruppen för nationellt kvalitetssäkringssystem med representanter för lärosäten, studenter, doktorander och SULF
- Referensgruppen för nationellt kvalitetssäkringssystem avseende högre utbildning och forskning med representanter för arbetsgivar- och arbetstagarorganisationer
- Referensgruppen för nationellt kvalitetssäkringssystem avseende högre utbildning och forskning med internationella sakkunniga inom kvalitetssäkringsområdet

Utöver dessa rekryterar UKÄ ibland ett antal personer för stöd och återkoppling i arbetet med olika sakfrågor, så kallade rådgivande grupper. Även dialogmöten används för att diskutera och få synpunkter på olika förslag i kvalitetssäkringssystemet. Enkäter skickas även regelbundet till de lärosäten och bedömare som deltagit i granskningarna.

Examenstillståndsprövningar

Prövningar av
examenstillstånd

För att få utfärda examen på högskolenivå krävs tillstånd. För de statliga lärosätena är det UKÄ som utfärdar tillstånden och enskilda utbildningsanordnare behöver ansöka hos regeringen som i regel remitterar dessa till UKÄ för bedömning och yttrande.

Syftet med en examenstillståndsprövning är att pröva om ett lärosäte har förutsättningar för att studenterna/doktoranderna ska kunna nå de av riskdag och regering uppställda målen för den examen som utbildningen ska leda till.

Vilka examina universitet och högskolor måste ansöka om skiljer sig åt beroende på typ av lärosäte, I tabellen nedan ser ni vilka examenstillstånd de olika typerna behöver ansöka om.

Hur genomförs en examenstillståndsprövning?

Examenstillståndsprövningar sker när ett lärosäte eller enskild utbildningsanordnare ansöker om att få ge en viss examina. Det förekommer att examensordningen genomgår mer omfattande revideringar och att samtliga lärosäten som önskar ge den aktuella examen då måste ansöka om examenstillstånd. Ett exempel på detta är tandhygienistexamen som gick från att omfatta två år till att omfatta tre år eller läkarexamen som fick delvis nya mål och blev legitimationsgrundande.

UKÄ påbörjar handläggningen av ansökningar om examenstillstånd löpande. För ansökningar som inkommer senast den 15 mars är målsättningen att fatta beslut senast den 15 december samma år. För ansökningar som inkommer senast den 15 oktober är UKÄ:s målsättning att fatta beslut senast 15 juli nästföljande år. Ca sex veckor före ansökan ombeds lärosätena att skicka in en förhandsanmälan. Denna är dock varken definitivt eller bindande.

I prövningen ingår fyra bedömningsområden:

- Förutsättningar
- Utformning, genomförande och resultat
- Arbetsliv och samverkan
- Studentperspektiv

Det underlag som används för bedömning är lärosätets skriftliga ansökan, intervjuer med företrädare för utbildningen och vid oklarheter kan skriftliga kompletteringar begäras in.

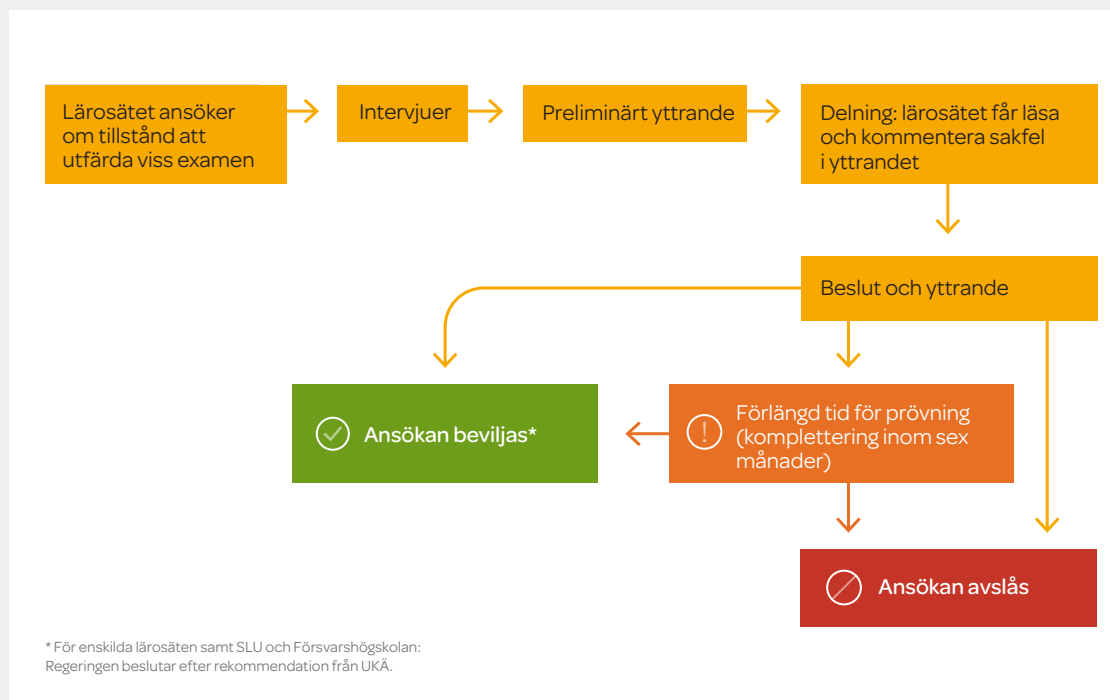
I ansökan ska lärosätet beskriva och motivera utifrån de olika bedömningsgrunderna som finns i respektive bilaga till Vägledning för ansökan om examenstillstånd. De olika bilagorna är för olika examina. På UKÄ:s webbplats finns mallar för ansökan.

Utfall i prövningen

När bedömargruppens preliminära yttrande varit på delning och de gjort sina slutgiltiga bedömningar fattar UKÄ beslut. UKÄ:s ställ-

Universitet	Statliga högskolor	Statliga konstnärliga högskolor	Enskilda utbildningsanordnare
Yrkesexamen	Yrkesexamen	Yrkesexamen	Måste ansöka om
Konstnärlig examen	Konstnärlig examen	Magisterexamen	tillstånd för alla typer
	Masterexamen	Masterexamen	av examina
	Licentiatexamen	Licentiatexamen	
	Doktorsexamen	Doktorsexamen	

Process för examenstillståndsprövningar

ningstagande grundar sig på bedömargruppens rekommendation samt de övervägande som UKÄ gör. För att ett lärosäte ska beviljas tillstånd att utfärda examen måste samtliga bedömningsområden vara godkända.

Det finns tre möjliga utfall i en prövning.

- UKÄ beslutar att bevilja examenstillståndet / rekommenderar regeringen att bevilja examenstillståndet.
- UKÄ beslutar att avslå ansökan / rekommenderar regeringen att avslå ansökan.
- UKÄ beslutar att medge förlängd tid för prövning. Detta är endast aktuellt om det vid prövningen framkommer brister i uppfyllandet av bedömningsområden som rimligen kan avhjälpas inom sex månader. Vid ett sådant beslut får de ansökande möjlighet att komma in med kompletteringar utifrån de brister bedömargruppen angivit i yttrandet. När det är gjort tar bedömargruppen ställning till om dessa gör det troligt att bristerna är avhjälpbara.

Vad gör studentkårerna i en examenstillståndsprövning?

Så vad gör studentkårerna i en examenstillståndsprövning?

Förutom att studentkårerna genom SFS har möjlighet att nominera studentrepresentanter till den bedömargrupp som UKÄ utser finns det några sätt till studentkårerna är involverade.

Studentkårerna bör ha möjlighet att vara involverade i arbetet med ansökan som ligger till grund för prövningen och i framtagandet av den nya utbildningen.

Utöver att det genomförs intervjuer med företrädare för utbildningen så genomförs det även ibland intervjuer med studenter eller doktorander. Det görs i de fall utbildningen redan bedrivs på en närliggande examensnivå eller inom ett område eller ämne som kan betraktas som närliggande till den examen som ansökan gäller. I dessa fall kontakter UKÄ ansvarig studentkår för att utse de studenter eller doktorander som ska intervjuas. Hur den processen går till går det att läsa om på s. 28-30.

Syftet med utbildningsutvärderingarna är att kontrollera faktiska förhållanden och resultat, det vill säga att utbildningen uppfyller kraven i tillämpliga lagar och förordningar. Utbildningsutvärderingar fokuserar på hur utbildningen säkerställer att studenterna ges goda förutsättningar att nå målen i examensordningen, och på hur lärosätet säkerställer att studenterna uppnått examensmålen när examen utfärdas. Utbildningsutvärderingarna beaktar även hur väl uppföljnings-, åtgärds- och återkopplingsrutiner på ett systematiskt sätt bidrar till att säkra och utveckla kvaliteten i de granskade utbildningarna.

Utbildningsutvärderingarna bidrar även till lärosätets kvalitetsutveckling genom att bedömnarna i sitt yttrande ger återkoppling på såväl goda exempel som på utvecklingsområden de har identifierat.

Metoden utgår ifrån en generell grundstruktur som gäller för samtliga utbildningsnivåer. Bedömningsgrunderna anpassas till viss del till olika examina för att möjliggöra en så rättvisande bedömning som möjligt. Mer information om vilka utbildningar som utvärderas finns på sidan 16.

Hur genomförs en utbildningsutvärdering?

I en utvärdering för utbildningar på grund- och avancerad nivå så ingår fyra bedömningsområden:

- Förutsättningar
- Utformning, genomförande och resultat
- Studentperspektiv
- Arbetsliv och samverkan

De underlag som används för bedömning i utvärderingen är lärosätets självvärdering med bilagor, slumpvis utvalda självständiga arbeten,

intervjuer med företrädare för den aktuella utbildningen och med studenter och vid oklarheter kan skriftliga kompletteringar begäras in.

Självvärderingen har som syfte att ge lärosätet möjlighet att visa hur utbildningen som utvärderas uppfyller bedömningsgrunderna. I självvärderingen beskriver, analyserar och värderar lärosätet med konkreta exempel hur förutsättningar och processer säkerställer att studenter uppnått examensmålen när examen utfärdas och att utbildningen håller en hög kvalitet.

UKÄ tar även fram övriga underlag om utbildningen. Det kan till exempel vara underlag om officiell statistik som visar på genomströmning och etableringsgrad, tidigare tillsynsärenden och examenstillståndsprovningar.

Det första steget i en utbildningsutvärdering är att UKÄ bjuder in till ett inledande upptaktsmöte. På mötet är representanter från varje lärosäte, någon representant för bedömargrupperna, studentkår samt personal från UKÄ inbjudna.

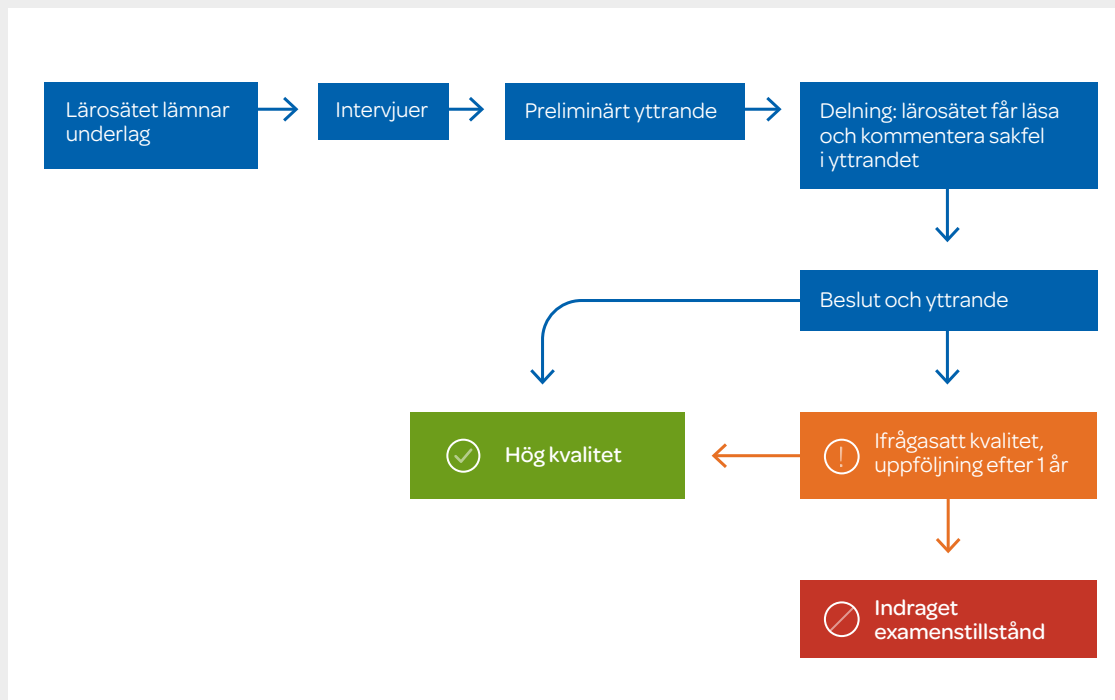
På upptaktsmötet går utvärderingens innehåll, fokus och genomförande igenom och det ges möjlighet att ställa frågor om bedömningsgrunder och utvärderingsprocessen.

Utvärdering av forskarutbildningar

Utbildningsutvärdering på forskarnivå utgår ifrån forskarutbildningen som helhet, vilket innefattar såväl avhandlingsarbetet som kursverksamhet och andra delar. Metoden utgår från att de båda nivåerna, licentiatexamen och doktorsexamen, utvärderas som en enhet.

Utvärderingarna av forskarutbildningar följer samma process som när utbildningarna på grundnivå och avancerad nivå utvärderas. Vägen fram till avlagd doktorsexamen kan se mycket olika ut beroende på bland annat

Process för utbildningsutvärderingar

ämnestraditioner och storlek på både forskarutbildningsämne och lärosäte. Dessutom utgår forskarutbildningen från den enskilda doktoranden och från dennas specifika avhandlingsprojekt. Att beskriva och värdera forskarutbildning som en sammanhållen enhet kräver både eftertanke och reflektion. I självvärderingen och bedömningen av den är nödvändigt att ta hänsyn till den variation som ryms inom en och samma utbildning. Själva avhandlingen eller det dokumenterade konstnärliga forskningsprojektet i sig ingår inte som underlag i utvärderingen. Dock ingår det att granska de processer som leder fram till det färdiga avhandlingsmanuset alternativt det dokumenterade konstnärliga forskningsprojektet. Det kan till exempel handla om de olika kollegiala granskningsprocesserna (peer review) vid lärosätet som kringgärdar avhandlingsarbetet genom bland annat handledning, seminarier, workshops och konferenser, samt individuella och allmänna studieplaner.

Utfall i en utbildningsutvärdering

När bedömargruppens preliminära yttrande varit på delning och de gjort sina slutgiltiga bedömningar fattar UKÄ beslut. UKÄ:s ställningstagande grundar sig på bedömargruppens rekommendation samt de övervägande som UKÄ gör. Det samlade omdömet bedömargruppen ger ges på en tvågradig skala och UKÄ beslutar därför om utbildningen håller hög kvalitet eller om kvaliteten är ifrågasatt. Om UKÄ beslutar att ifrågasätta kvaliteten innebär det även att UKÄ samtidigt ifrågasätter tillståndet att utfärda denna examen.

Uppföljning av utbildningar med ifrågasatt kvalitet

Om ett lärosäte fått ifrågasatt kvalitet i en utbildningsutvärdering får de ett år på sig att åtgärda bristerna. Åtgärderna ska redovisas i en

åtgärdsredovisning till UKÄ. Åtgärdsredovisningen granskas sedan av en bedömargrupp. Vid behov begärs kompletteringar in från lärosätet och intervjuer genomförs med representanter från utbildningen.

Med stöd av bedömargruppens yttrande beslutar UKÄ om utbildningen nu anses hålla hög kvalitet eller om examenstillståndet ska återkallas. För enskilda utbildningsanordnare överlämnas bedömargruppens yttrande samt UKÄ:s ställningstagande till regeringen för beslut.

Lärosätena har även möjlighet att lägga ned den ifrågasatta utbildningen. I sådana fall ska lärosätet senast sista dagen för inlämning av åtgärdsredovisningen inkomma med beslut om nedläggning av den ifrågasatta utbildningen till UKÄ. Ärendet kommer då att avskrivas.

Vad gör studentkårerna i en utbildningsutvärdering?

Så vad gör studentkårerna i en utbildningsutvärdering?

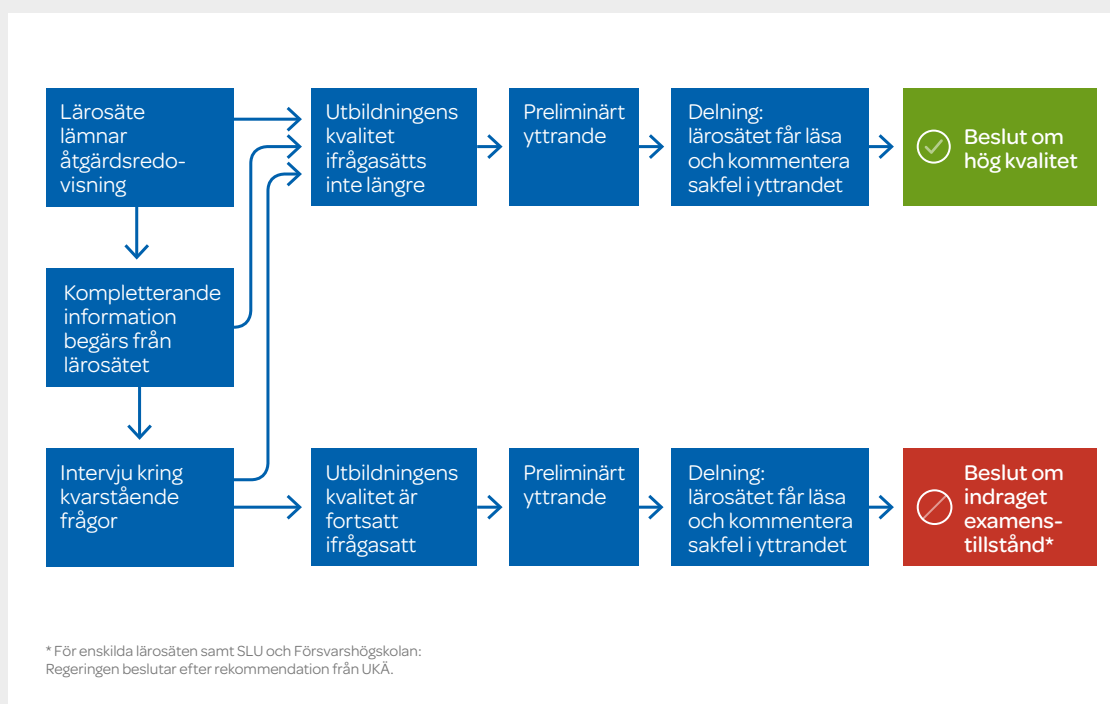
Förutom att studentkårerna genom SFS har möjlighet att nominera studentrepresentanter till den bedömargrupp som UKÄ utser finns det några sätt till studentkårerna är involverade.

Studentkårerna ska ha möjlighet att vara involverade i skrivandet av självvärderingen som lärosätet skriver till utvärderingen.

Utöver att det genomförs intervjuer med företrädare för utbildningen så genomförs det även ibland intervjuer med studenter eller doktorander. Syftet är att komplettera de övriga underlagen med studenternas erfarenheter av i vilken utsträckning utbildningen ger tillräckliga förutsättningar för att uppnå examensmålen. Studentintervjuerna kan dessutom belysa områden som bedömarna behöver fästa särskild uppmärksamhet vid när de bedömer utbildningens kvalitet. För att hitta de studenter som deltar i intervjun kontaktar UKÄ ansvarig studentkår. Hur den processen går till går det att läsa om på s. 28-30.

För utbildningsutvärderingar bör studenterna som intervjuas närma sig slutet av sin utbildning.

Process för uppföljning av utbildningar med ifrågasatt kvalitet

Granskningar av lärosätenas kvalitetssäkringsarbete

Granskningar av lärosätenas
kvalitetssäkringsarbete

Syftet med granskningar av lärosätenas kvalitetssäkringsarbete är att kontrollera att lärosätenas kvalitetssäkringsarbete säkrar hög kvalitet i utbildningarna och att bidra till lärosätenas kvalitetsutveckling. Granskningarna fokuserar på hur väl lärosätenas kvalitetssäkringsarbete, inklusive uppföljnings-, åtgärds- och återkopplingsrutiner, bidrar till att säkra och utveckla utbildningarna på samtliga nivåer på ett systematiskt sätt och hur den information som generas till följd av uppföljning och utvärdering leder till ändamålsenliga utvecklingsåtgärder. Även effektiviteten i de interna kvalitetssäkringsprocesser som beskrivs i ESG:s del 1 granskas.

Bedömnarna granskar hur väl lärosätets kvalitetsarbete på ett systematiskt sätt identifierar styrkor och säkerställer att dessa bevaras och utvecklas samt på vilket sätt utvecklingsområden identifieras, följs upp och åtgärdas. Att ett kvalitetssystem klarar av att identifiera och hantera avvikelser och utvecklingsområden ses som en styrka. Dessutom granskas hur återkoppling av resultaten av kvalitetsarbetet sker till relevanta intressenter. Bedömnarna bidrar till detta i sina yttranden genom att lyfta goda exempel, styrkor och utvecklingsområden som de har identifierat. Något som också bidrar till kvalitetsutveckling är att det granskade lärosätet har möjlighet att lyfta fram identifierade utvecklingsområden och genomförda åtgärder och få återkoppling på dessa inom ramen för granskningen.

I ESG finns ett antal områden som berör frågor som regleras i de svenska högskoleförfattningarna och den svenska förvaltningslagen. För att lärosätena ska kunna anses bedriva sin verksamhet med hög kvalitet är det grundläggande att de följer tillämpliga regler.

Hur genomförs granskningar av lärosätenas kvalitetssäkringsarbete?

I granskningen av lärosätenas kvalitetssäkringsarbete ingår sex bedömningsområden:

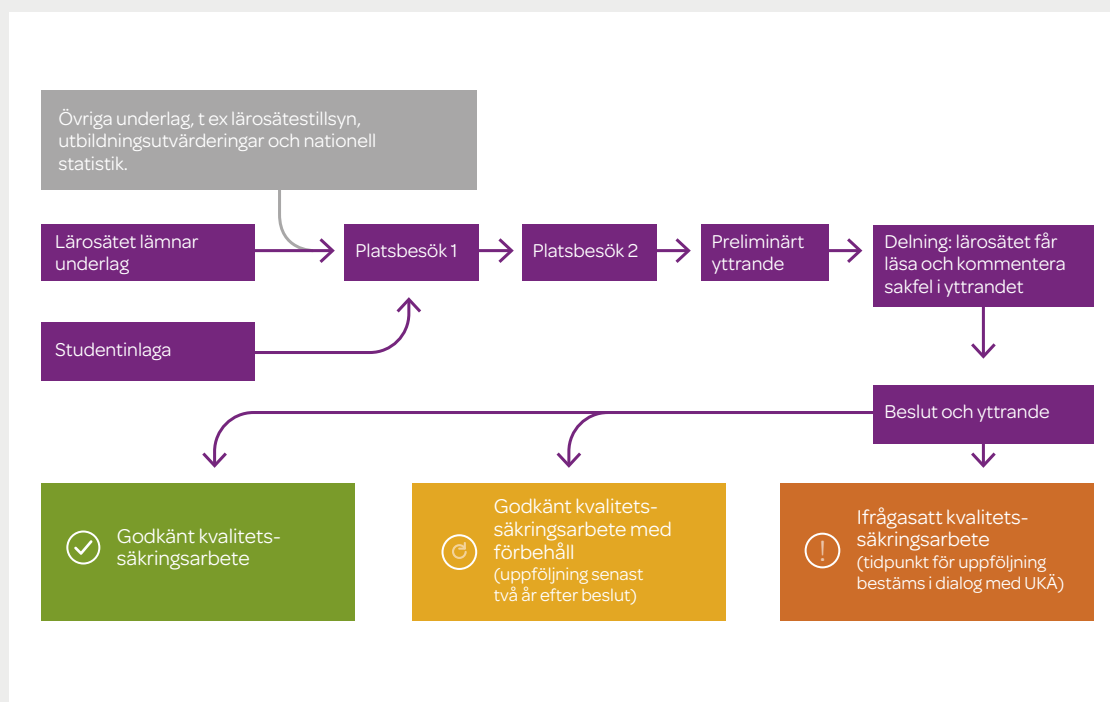
- Styrning och organisation
- Förutsättningar
- Utformning, genomförande och resultat
- Jämställdhet
- Student- och doktorandperspektiv
- Arbetsliv och samverkan

De underlag som används för bedömning i en granskning är lärosätets självvärdering med bilagor, studentinlägga, intervjuer (från två olika platsbesök med företrädare på olika nivåer för det aktuella lärosätet, representanter från studentkåren och med studenter. Bedömnarna bestämmer vilka studenter de intervjuar i samråd med ansvarig studentkår, eller kårer om flera finns vid lärosätet. Utöver det begär bedömnarna underlag för utvalda fördjupningsspår.

Lärosätet skriver en självvärdering där de utifrån bedömningsgrunderna beskriver och motiverar med konkreta exempel hur deras kvalitetssäkringsarbete på ett systematiskt sätt bidrar till både kvalitetssäkring och kvalitetsutveckling.

I granskningen genomförs två platsbesök. Vid det första platsbesöket ställer bedömnarna kvarvarande frågor utifrån lärosätets självvärdering samt identifierar vilka fördjupningsspår som ska följas upp. Fördjupningsspåren syftar till att ge bedömnarna en möjlighet att följa olika kvalitetssäkringsprocesser i olika utbildningsmiljöer inom lärosätet. Vid det andra platsbesöket granskar bedömnarna hur lärosätets kvalitetsarbete fungerar i praktiken utifrån de valda fördjupningsspåren. På så sätt utförs stickprov

Process för granskningar av lärosätenas kvalitetssäkringsarbete

på hur kvalitetsarbetet i praktiken bidrar till utbildningarnas kvalitet.

UKÄ tar även fram övriga underlag om lärosätet. Det kan till exempel vara underlag om officiell statistik som visar på genomströmning och etableringsgrad, tidigare tillsynsändan, utbildningsutvärderingar och examenstillståndsprovningar.

UKÄ producerar ett statistiskt underlag för alla granskningar av lärosätenas kvalitetssäkringsarbete. UKÄ ansvarar för underlaget för att bidra till jämförbarhet och transparens. Uppgifterna görs tillgängliga till lärosätena inför en granskning men även studentkåren är välkomna att begära ut dem. Viktigt att påpeka är det är ett deskriptivt underlag för diskussion och är ingen analys. Bakgrundsinformation tas också fram av UKÄ och är allmän information om lärosätena som till exempel antal registrerade studenter på grundnivå ett specifikt år eller andel kvinnliga professorer på ett lärosäte över en viss tidsperiod. Det som kallas nyckeltal handlar exempelvis om examensfrekvens för utbildningarna vid lärosätet och studenternas

etableringsgrad på arbetsmarknaden efter examen.

Granskning av lärosätenas kvalitets-säkring av forskning

UKÄ:s granskning av lärosätenas kvalitetssäkringsarbete avseende forskning syftar dels till att kontrollera att lärosätenas kvalitetssäkringsarbete säkrar hög kvalitet i forskningen, dels till att bidra till lärosätenas kvalitetsutveckling. Granskningarna fokuserar på hur väl lärosätenas kvalitetssäkringsarbete, inklusive uppföljnings-, åtgärds- och återkopplingsrutiner, bidrar till att säkra och utveckla forskningens kvalitet.

Granskningarna utgår från de internationella riktlinjer för forskning som formuleras i Europeiska stadgan för forskare och Riktlinjer för rekrytering av forskare samt det nationella ramverk för kvalitetssäkring av forskning som utarbetats av Sveriges universitets- och högskoleförbund (SUHF).

Av högskolelagen framgår att verksamheten vid lärosätena ska bedrivas så att det

finns ett nära samband mellan forskning och utbildning, samt att verksamheten ska anpassas så att hög kvalitet nås. De tillgängliga resurserna ska utnyttjas effektivt, och kvalitetsarbetet som bedrivs ska vara en gemensam angelägenhet för personal och studenter. Som allmänna principer för forskningen gäller att forskningsproblem fritt får väljas, forskningsmetoder fritt får utvecklas och forskningsresultat fritt får publiceras. I högskolornas verksamhet ska vetenskapens trovärdighet och god forskningssed värnas. Av högskolelagen framgår även att det i högskolans uppgift ingår att samverka med det omgivande samhället, att informera om verksamheten och att verka för att forskningsresultat tillkomna vid högskolan kommer till nytta. Jämställdhet mellan kvinnor och män ska alltid främjas och iakttas. Utfall i en granskning av lärosätenas kvalitetssäkringsarbete.

När bedömargruppens preliminära yttrande varit på delning och de gjort sina slutgiltiga bedömningar fattar UKÄ beslut. UKÄ:s ställningstagande grundar sig på bedömargruppens rekommendation samt de övervägande som UKÄ gör. Det samlade omdömet bedömargruppen ger ges på en tregradig skala och UKÄ beslutar därför om lärosätets kvalitetssäkringsarbete får omdömet godkänt kvalitetssäkringsarbete, godkänt kvalitetssäkringsarbete med förbehåll eller ifrågasatt kvalitetssäkringsarbete.

Utfall i en granskning av lärosätenas kvalitetssäkringsarbete

När bedömargruppens preliminära yttrande varit på delning och de gjort sina slutgiltiga bedömningar fattar UKÄ beslut. UKÄ:s ställningstagande grundar sig på bedömargruppens rekommendation samt de övervägande som UKÄ gör. Det samlade omdömet bedömargruppen ger ges på en tregradig skala och UKÄ beslutar därför om lärosätets kvalitetssäkringsarbete får omdömet godkänt kvalitetssäkringsarbete, godkänt kvalitetssäkringsarbete med förbehåll eller ifrågasatt kvalitetssäkringsarbete.

Uppföljning för alla i granskning av lärosätenas kvalitetssäkringsarbete

Lärosäten som får ett godkänt kvalitetssäkringsarbete följs upp genom exempelvis dialogmöten, enkäter och konferenser. Det görs för att säkra kvaliteten även i ett längre tidsperspektiv.

Lärosäten som fått omdömet godkänt kvalitetssäkringsarbete med förbehåll följs upp på de bedömningsgrunder som bedömts som inte uppfyllda, inom de bedömningsområden som inte är tillfredsställande. Lärosätet har två år på sig att återkomma med en redovisning av de åtgärder som vidtagits.

Lärosäten som fått omdömet ifrågasatt kvalitetssäkringsarbete följs upp på de bedömningsområden som bedömts som inte tillfredsställande. Dessa bedömningsområden granskas på nytt i sin helhet. UKÄ bestämmer i dialog med lärosätet om lämplig tidpunkt för när åtgärdsredovisningen ska lämnas in.

Vad gör studentkårerna i granskningar av lärosätenas kvalitetssäkringsarbete?

Förutom att studentkårerna genom SFS har möjlighet att nominera studentrepresentanter till den bedömargrupp som UKÄ utser finns det några sätt till som studentkårerna är involverade på.

Studentkåren vid det aktuella lärosätet bjuds in att delta i upptaktsmötet. Upptaktsmötets syfte är att informera lärosätena om granskningsprocessen, ge lärosätet ett tillfälle att presentera sitt kvalitetsarbete för UKÄ och bedömargruppens ordförande och ge lärosätet och studentkåren en möjlighet att ställa frågor om granskningsprocessen. Studentkåren är inbjudna och välkommen att delta vid hela mötet.

UKÄ kontakter studentkåren vid det aktuella lärosätet direkt och går oftast inte igenom lärosätet. Studentkårerna ska ha möjlighet att vara involverade många delar av

granskningsprocessen. Studentkåren bereds möjlighet att lämna in en studentinlaga (mer om det i nästa avsnitt) som är ett viktigt underlag vid granskningen. Vid det första platsbesöket träffar bedömare vanligtvis företrädare för studentkåren och vid det andra platsbesöket vill bedömare ofta träffa studenter och doktorander från olika delar av lärosätet. UKÄ kontakter i god tid studentkåren för att få hjälp med att hitta lämpliga studenter och doktorander som kan bistå bedömare att få svar på rätt frågor. Hur den processen går till går det att läsa om på s. 28-30.

Syftet med dessa intervjuer är att komplettera de övriga underlagen med studenternas erfarenheter av lärosätets kvalitetssäkringsarbete. Studentintervjuerna kan dessutom belysa områden som bedömare behöver fästa särskild uppmärksamhet vid när de bedömer lärosätets kvalitetssäkringsarbete. Viktigt att påpeka är att UKÄ och bedömare aldrig kommer nämna eller direkt hänvisa till något en student, studentrepresentant eller doktorand har sagt under intervjuerna.

Studentinlagen

Studentinlagen är inte en obligatorisk del av granskningsprocessen men likväl är det ett väldigt värdefullt underlag för bedömare. Syftet är att ge studentkåren en möjlighet att

redovisa sin syn på och erfarenheter av lärosätets kvalitetssäkringsarbete. Det kan handla om exempelvis hur studentinflytandet fungerar i praktiken och hur det märks i kvalitetsarbetet. Studentinlagen ska också ge studentkåren en möjlighet att kommentera det som står i lärosätets självvärdering. Men det ska inte påverka studenternas eller doktoranders möjlighet att vara delaktiga i självvärderingsarbetet. Det ska ses som en möjlighet att både beskriva goda exempel och utvecklingsområden. Studentkåren kan fritt fokusera på de bedömningsområden som de tycker är viktigast att belysa.

STUDENTINLAGA

- Studentinlagen lämnas in en vecka efter att självvärderingen har kommit in för att ge studentkåren möjlighet att kommentera vad som står i självvärderingen.
- Studentinlagen får maximalt vara 8 A4-sidor i 12 punkters storlek, 12 sidor om flera studentkårer vid ett lärosäte skriver gemensamt.
- Utöver sidorna som nämns ovan kan studentkåren även skicka med en företeckning över de organ, nämnder eller liknande där student- och doktorandinflytande tas om hand.
- Tänk på att studentinlagen blir en allmän handling när den har inkommit till UKÄ, undvik därför känsliga uppgifter om specifika studenter.

Tematiska utvärderingar

Tematiska
utvärderingar

Syftet med de tematiska utvärderingarna är att bidra med viktigt kunskap och nationella jämförelser av hur lärosätena arbetar, och kunskap om vilka resultat som har nåtts inom det aktuella temat. Ambitionen är att de tematiska utvärderingarna får stor betydelse för lärosätenas utvecklingsarbete.

De tematiska utvärderingarna utgår ifrån uppgifter som lärosätena ansvarar för enligt lag och förordning och som bedöms väsentliga för kvaliteten i högre utbildning. Teman som kan bli föremål för utvärdering är till exempel breddad rekrytering, internationalisering och jämställdhet. Andra relevanta teman för utvärdering är utbildningars användbarhet och förberedelse för arbetslivet, dimensionering samt hållbar utveckling. Information som framkommer i UKÄ:s alla verksamheter, analyser och uppdrag kan också ligga till grund för tematiska utvärderingar.

Hur genomförs en tematisk utvärdering?

Metoden för de tematiska utvärderingarna anpassas efter det aktuella temat. I så stor utsträckning som möjligt ska de följa de metoder som tillämpas för övriga granskningar.

Eftersom syftet framförallt är att vara utvecklande leder de tematiska utvärderingarna inte till några sanktioner. När en utvärdering är klar presenteras en nationell bild och omdömen för varje lärosäte.

Vilka tematiska utvärderingar har gjorts?

Fram till och med 2020 har två tematiska utvärderingar gjorts eller initierats. Lärosätenas arbete med hållbar utveckling och arbetet med breddad rekrytering. Under hösten 2021 initie-

ras en tematisk utvärdering på utbildningsnivå av sjuksköteskeutbildningar.

Utvärdering av lärosätenas arbete med hållbar utveckling

I mars 2016 fick UKÄ i uppdrag av regeringen att genomföra en utvärdering av lärosätenas arbete med att främja hållbar utveckling utifrån högskolelagen 1 kap 5 § högskolelagen.

Utvärderingen fokuserade på utbildning och omfattade samtliga universitet och högskolor. Den här utvärderingen var processorienterad till sin karaktär. Det genom att den utgick ifrån de mål lärosätet ställt upp inom området hållbar utveckling och sökte avgöra i vilken mån lärosätet arbetade systematiskt för att förverkliga dessa mål. Utvärderingen tillät en variation i den operativa definitionen av hållbar utveckling.

Underlaget i utvärderingen bestod av en självvärdering som respektive lärosäte tog fram, bilagor så som policies och kursplaner.

Utfall och beslut i utvärderingen av lärosätenas arbete med hållbar utveckling

Med stöd av det yttrande bedömagruppen skrev i utvärderingen fattade UKÄ beslut. Det fanns två omdömesnivåer:

- Lärosätet har en väl utvecklad process för arbetet med hållbar utveckling inom utbildning
- Lärosätets process för arbetet med hållbar utveckling inom utbildning är i behov av utveckling.

Information om de beslut som fattades publicerades på www.uka.se i Högskolekollen. Uppföljningen skedde i form av en nationell konferens med syfte att sprida resultatet av utvärderingen.

Utvärdering av lärosätenas arbete med breddad rekrytering

I november 2019 fick UKÄ i uppdrag av regeringen att genomföra en utvärdering av universitetets och högskolors arbete med breddad rekrytering utifrån det krav i högskolelagen (1992:1434) som anger att universitet och högskolor i sin verksamhet ska "aktivt främja och bredda rekryteringen till högskolan" (1 kap. 5 § fjärde stycket).

Den tematiska utvärderingen består av två delar. Den ena delen utgörs av en utvärdering av lärosätenas arbete med breddad rekrytering och den andra delen av UKÄ:s analyser som speglar snedrekryteringen till högskolan utifrån olika perspektiv, inklusive en kunskapsöversikt över breddad rekrytering i Sverige och Norden.

Utvärderingen omfattar de lärosäten som har minst 100 helårsstudenter. De lärosäten som ingår får återkoppling på sitt arbete med breddad rekrytering genom en bedömning som utgår från respektive lärosätes förutsättningar och tolkning av uppdraget att arbeta med breddad rekrytering.

Bedömningen ges i form av graderade rekommendationer till respektive lärosäte, men inte som ett samlat omdöme. Det är därmed inte jämförbarheten mellan lärosätena som är utvärderingens fokus, utan återkopplingen till respektive lärosäte som ett underlag för lärosätets utveckling. Utvärderingen omfattar lärosätenas arbete med breddad rekrytering. Detta utesluter inte att lärosätena kan redogöra för arbete med breddat deltagande som en del av arbetet med breddad rekrytering.

Underlaget i utvärderingen består av en självvärdering som respektive lärosäte tog fram, en studentinlägga med syfte att ge kårerna möjlighet att redovisa sin syn på och erfarenheter med lärosätets arbete med breddad rekrytering samt övrigt underlag så som statistiskt underlag och enkätsvar på tidigare enkäter.

Utvärdering av sjuksköterskeutbildningar

Hösten 2021 startar en tematisk utvärdering på utbildningsnivå för att granska hur lärosätena

arbetar så att studenterna når examensmålen som gäller färdighet och förmåga i sjuksköterskeutbildningarna, planen är att utvärderingen ska beslutas under 2022. Utvärderingens syfte är:

- att granska hur lärosätena arbetar för att uppfylla kraven i examensordningen, det vill säga synliggöra förbättringsområden
- att ge tillfälle till lärosätena att värdera sitt arbete och utbyta erfarenheter, det vill säga skapa kunskap för att utveckla utbildningarna.

Under våren 2021 hölls inledande workshoppar för att se till att utvärderingen utformas för att vara till mest möjliga nytta för i lärosätenas kvalitetsarbete med sjuksköterskeutbildningen. I workshoparna deltog representanter från sjuksköterskeutbildningarnas studenter, lärare, lärosätesledning och vårdaktörer.

Under hösten 2021 kommer värderingsmöten hållas där företrädare för varje lärosätes sjuksköterskeutbildning bjuds in. Företrädare från fyra kategorier bjuds in: ledningsnivå, programnivå, studenter, regional/kommunal vårdaktör. Detta är ett tillfälle att arbeta fram den självvärdering som varje lärosäte sedan lämnar in till UKÄ. Bedömare ger en bedömning av varje utbildning i form av graderade rekommendationer. Ett år efter UKÄ:s beslut görs en uppföljning av alla utvärderade utbildningar då lärosätena skickar in en redovisning över hur rekommendationerna har hanterats.

Studentkårernas roll i systemet

Utöver att studentkårerna nominerar studentrepresentanter, genom SFS, gör de även andra saker. Mycket beskrivs i de olika beskrivningarna för de olika granskningarna men nedan följer en mer detaljerad genomgång av vissa delar.

Studentrepresentanternas roll i bedömagrupperna

Studentrepresentantens uppdrag

Samtliga bedömare ska delta aktivt i bedömningen av alla områden i granskningen och studentrepresentanten deltar i hela bedömningsprocessen.

Syftet med att ha student- och doktorandrepresentanter i bedömagruppen är att stärka studenter och doktoranders perspektiv, de är dock inte ensamt ansvariga för att bedöma dessa perspektiv. Studenter och doktorander är experter och uttalar sig oberoende utifrån sin expertkunskap och erfarenhet.

SFS arbete med att utse student- och doktorandrepresentanter

För att hitta studentrepresentanter till bedömagrupperna har UKÄ en överenskomst med SFS. SFS får inför varje granskning en nomineringsanmodan från UKÄ där de får möjlighet att nominera student- och doktorandrepresentanter till bedömagrupperna.

SFS ska utlysa uppdragen i enlighet med en kravspecifikation som UKÄ gett och en viktig princip är att alla kårer, oavsett medlemskap i SFS, ska kunna nomineras till uppdragen.

Efter att SFS lämnat en lista över samtliga som anmält intresse, som även uppfyller UKÄ:s kriterier, kontaktar UKÄ de nominerade de har för avsikt att välja.

Studentintervjuer och platsbesök

I flera av granskningarna görs det intervjuer med studenter på olika sätt. I examenstillståndsprovningar och utbildningsutvärderingar genomförs intervjuerna via webbintervjuer och i granskningar av lärosätenas kvalitetssäkringsarbete sker det under de två platsbesök som genomförs. Utgångspunkten är att intervjuerna är konfidentiella, vilket innebär att lärosätet inte kommer veta vem som sagt vad under intervjuerna.

Intervjuerna utgör ett viktigt underlag. Syftet är att belysa områden som bedömarena bör fästa särskild uppmärksamhet vid när de gör sina bedömningar. Intervjuerna används också för att komplettera övriga underlag med studenternas erfarenheter. I utbildningsutvärderingar för det sig till exempel om i vilken utsträckning utbildningen ger tillräckliga förutsättningar för att de ska ha möjlighet att uppnå de nationella examensmålen. I granskningen av lärosätenas kvalitetssäkringsarbete kan bedömarena, som en del av fördjupningsspåren, önska att träffa studenter från en särskild del av lärosätet, till exempel en fakultet eller organ där studenter är representerade.

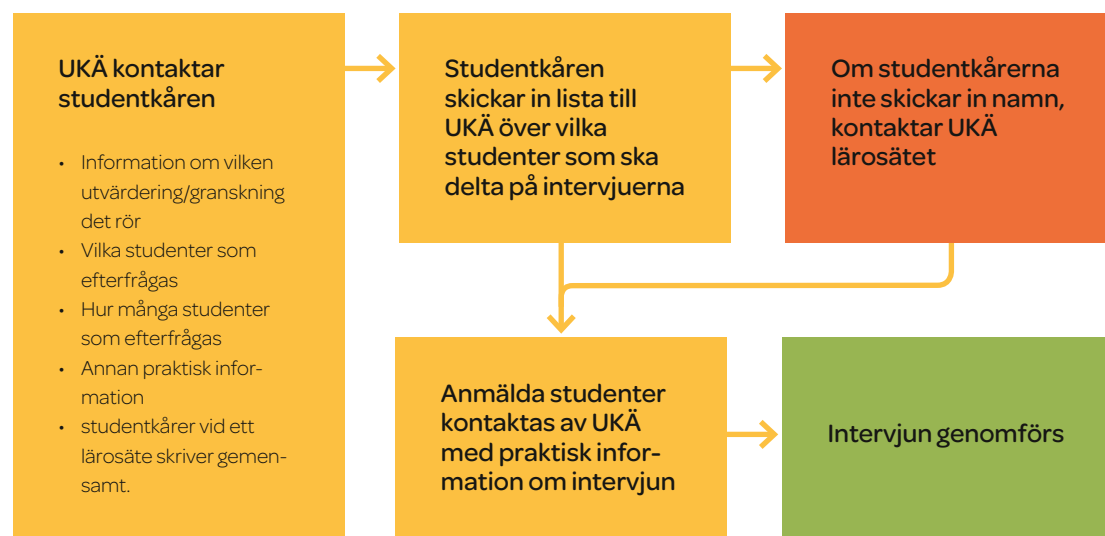
Kontakt med studentrepresentanter, doktorander eller vanliga studenter sker alltid direkt med UKÄ:s utredare och lärosätena involveras inte i den mån det är möjligt

Rekrytering till studentintervjuer och platsbesök

En viktig uppgift studentkårerna har i det nationella systemet för kvalitetssäkring är att utse de studenter och doktorander som intervjuas i de olika granskningarna.

När studenter ska intervjuas kontaktar utredare på UKÄ den studentkår som repre-

Process för rekrytering till studentintervjuer och platsbesök

senterar studenterna inom den aktuella granskningen. Studentkåren får information om vilken granskning det rör, vilka och hur många studenter som efterfrågas samt när och hur intervjun kommer genomföras. I vissa granskningar har UKÄ prövat att skicka med en kortare och mindre formell rekryteringstext i förhoppningen om att minska studentkårernas arbetsbelastning.

När studentkårerna beslutat vilka studenter som ska intervjuas skickas det in till UKÄ. UKÄ kontaktar då studenterna med information om granskningen och intervjun, så som när och var intervjun kommer hållas, vilka bedömare som deltar och i de fall en självvärdering är ett underlag skickas den med, det är dock inget krav att den ska läsas.

Om studentkårerna inte skickar in några deltagare, eller inte tillräckligt många, kommer UKÄ i samråd med lärosätets kvalitetssamordnare, eller annan utsedd person säkerställa att studenter rekryteras till intervjuerna. Men i första hand är det viktigt för UKÄ att de som deltar är utsedda av en studentorganisation som antingen tillhör en studentkår eller själv uppbär kårstatus vid lärosätet.

Vad säger studentrepresentanterna om uppdraget?

Hur tycker då studentbedömarna själva att uppdraget är? Vi frågade Jonathan Edin som varit bedömare i en granskning av kvalitetssäkringsarbetet vid Kungl. Konsthögskolan.

Varför ville du vara bedömare?

– För mig handlade det om en kombination av att vilja vara med i att bidra till ett system för bättre kvalitet i utbildningen och att fortsätta utvecklas och utmana mig själv i rollen som studeranderepresentant. Efter att strax innan ha klivit av ett år som heltidare med ansvar för utbildningsinflytande och fått upp ögonen för hur mitt (och andra) lärosäte arbetar med kvalitet i utbildningen kändes det som ett spännande uppdrag att söka sig till för att vara med och bidra med den kunskap jag samlat på mig dittills.

Är det något du tar med dig från uppdraget?

– Mycket! Framförallt var det inspirerande och roligt att arbeta med en bedömargrupp av folk från olika delar av akademien men som delade en stark vilja att bidra till bättre utbildning på de lärosäten vi granskade. Jag tycker också att det var väldigt nyttigt

att få studera ett tvärsnitt av en så komplex organisation som en högskola och med ett utifrån-perspektiv se vilka möjligheter och utmaningar ledningsformer, kultur, traditioner, infrastruktur osv ger. Tror jag kommer ha mycket nytta av de insikterna framöver i mitt yrkesliv!

Vad kände du att du bidrog med?

– Att sätta fokus på de enskilda studenterna och hur kvalitetssystemen upplevs från deras perspektiv. Min bedömargrupp var alltid måna om att ge mycket utrymme åt och lyssna på studenterna, men det som jag tror att jag gjorde skillnad med var att sätta in studenterna i helhetsbilden.

Något annat du vill förmedla?

– Att sitta i en bedömargrupp har varit ett av de mest spännande och givande uppdragen som jag haft som student och jag är mycket glad att jag fick och tog chansen.

Övrigt

Vidare läsning

Guiden ger en beskrivning av det nationella systemet för kvalitetssäkring av högre utbildning och forskning och bakgrund till varför det ser ut som det gör. Vill man läsa mer om de olika granskningarna och kvalitetssäkring som helhet rekommenderar vi vidare läsning.

Som en del i utvecklingsarbetet och det egna lärandet gör UKÄ tematiska analyser av resultaten i kvalitetssäkringssystemet. Det görs även för att bidra till kvalitetsutveckling på lärosätena och i utbildningarna. Det rör både analyser av den metod som används och analyser av vad som framkommer i granskningarna. Dessa finns att hitta på uka.se.

Andra relevanta organisationer

Det finns många organisationer och samarbeten inom högskolesektorn som på olika sätt berör UKÄ:s verksamhet. Nedan har vi listat några som kan vara bra att ha koll på. Det innebär inte att det inte finns andra organisationer och samarbeten.

Centrala studiestödsnämnden (CSN)

CSN är en statlig myndighet som har hand om studiestöd, hemutrustnings- och körkorslån. CSN tillhandahåller även statistisk över studenters ekonomiska och studiesociala situation.

→csn.se

The European Network för Quality Assurance in Higher Education (ENQA)

ENQA är en medlemsorganisation som representerar medlemmarna på Europeisk och internationell nivå. Medlemmarna består av kvali-

tetssäkringsorganisationer inom European Higher Education Area (EHEA) som arbetar med högre utbildning. Sedan december 2020 är UKÄ återigen medlemmar i ENQA.

European Students' Union (ESU)

ESU är en paraplyorganisation som består av nationella studentorganisationer från 40 olika länder.

European university association (EUA)

EUA är en organisation som representerar mer än 800 lärosäten och nationella samarbetsorganisationer mellan lärosäten. EUA arbetar med Bologna processen och med att påverka EU:s politik för högre utbildning, forskning och innovation.

Högskolans avskiljandenämnd (HAN)

HAN prövar frågor om avskiljande av studenter från högskoleutbildning. HAN tar enbart upp frågor efter skriftlig anmälan från rektor vid berört universitet eller högskola.

→han.se

Sveriges förenade studentkårer (SFS)

SFS är en sammanslutning av studentkårer vid Sveriges universitet och högskolor.

→sfs.se

Sveriges universitets- och högskoleförbund (SUHF)

En organisation där 38 universitet och högskolor är medlemmar på frivillig grund. SUHF arbetar med frågor av både principiell som av praktisk karaktär. SUHF antar bland annat rekommendationer till sina medlemmar som kan röra till exempel Rekommendationer om kursplaner, utbildningsplaner och betygssystem.

→suhf.se

Sveriges universitetslärare och forskare (SULF)

SULF är ett fackförbund för universitetslärare, forskare och doktorander.

→sulf.se

Vetenskapsrådet (VR)

VR är Sveriges största statliga forskningsfinansiär och ger stöd till forskning inom alla vetenskapsområden. VR är rådgivare till regeringen i forskningspolitiska frågor och arbetar för att öka förståelsen för forskningens långsiktiga samhällsnytta. VR analyserar och följer upp forskningssystemet och forskningens villkor.

→vr.se

Universitets- och högskolerådet (UHR)

UHR är en statlig myndighet som har fem huvudsakliga arbetsområden:

- Information inför högskolestudier, ansvar för högskoleprovet, ta fram regelverk och samordna antagningen till högskolan
- Utveckla och förvalta IT-system och e-tjänster för utbildningssektorn
- Förmedla internationella utbyten och kompetensutveckling för hela utbildningskedjan
- Bedöma utländska utbildningar
- Främjande uppgifter och analyser av frågor inom UHR:s ansvarsområde

→uhr.se

Överklagandenämnden för Högskolan (ÖNH)

ÖNH har som uppgift att pröva överklaganden av vissa beslut inom universitetens och högskolornas område. Nämnden prövar även överklaganden av vissa beslut som rör utbildning inom yrkeshögskolan. Nämndens ledamöter utses av regeringen och de behandlar drygt 2000 ärenden på ett år, där det stora flertalet ärenden rör antagning till högskolan.

→onh.se

Överklagandenämnden för studiestöd (ÖKS)

Överklagandenämnden för studiestöd är en statlig myndighet vars huvudsakliga uppgift är att pröva överklaganden av CSN beslut om tilldelning och återkrav av studiestöd.

→oks.se

Ordlista

Arbetslivsföreträdare – Extern expert som företräder arbetslivet och ingår i bedömargrupp i UKÄ:s granskningar.

Bedömningsgrund – Krav som ska uppfyllas i granskningen av aspekter och perspektiv.

Bedömargrupp – En grupp av externa experter där såväl sakkunniga som studenter, doktorander och arbetslivsföreträdare vanligtvis finns representerade.

Examensmål – Kvalitativa mål för olika examina som anges i examensordningarna i högskoleförordningen samt förordningarna för Sveriges lantbruksuniversitet och Försvarshögskolan.

Examenstillstånd – Tillstånd för ett universitet eller en högskola att utfärda en viss examen.

Examination – Bedömning av studentprestation.

ESG (Standards and Guidelines for Quality Assurance in the European Higher Education Area) – En uppsättning standarder och riktlinjer för intern och extern kvalitetssäkring inom högre utbildning i Europa.

Fördjupningsområden – Kvalitetssäkringsprocesser och den miljö som de studeras i under platsbesöket vid en granskning av lärosätens kvalitetssäkringsarbete.

Nationellt kvalitetssäkringssystem för högre utbildning – Ett system som inbegriper lärosätens kvalitetsarbete inklusive egeninitierade granskningar av utbildningar samt de externa granskningar som UKÄ genomför.

Perspektiv – Studenters och doktoranders perspektiv, arbetslivets perspektiv samt jämställdhetsperspektiv är synsätt som ska genomsyra all verksamhet inom lärosätet.

Platsbesök – Ett fysiskt besök av bedömargruppen och UKÄ på ett lärosäte i samband med en granskning.

Resultat – Hur väl krav och mål i nationella regelverk för högskoleutbildning och ESG är uppfyllda.

Sakkunnig – Extern expert från högskolesektorn som ingår i bedömargrupp i UKÄ:s granskningar.

Självvärdering – Lärosätets självuppskattning och redogörelse kring en särskild fråga inför en utvärdering

Yttrande – Bedömarnas samlade bedömning som blir underlag för UKÄ:s beslut.

Universitetskanslersämbetet (UKÄ) ska bidra till att stärka den svenska högskolan och Sverige som kunskapssamhälle. Vi granskar kvaliteten på högskoleutbildningarna, vi analyserar och följer upp utvecklingen inom högskolan och vi bevakar studenternas rättssäkerhet.

uka.se

ISBN 978-91-987157-8-1

9 789198 715781